

شناسه	مقررات	تاریخ تهیه گزارش	۱۴۰۴/۰۴/۱۶
عنوان موضوع	درخواست اجرای ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی (موضوع ابلاغیه شماره ۳۰۹۳۸۹۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۷)		
مرجع طرح موضوع	کمیسیون معدن اتاق بازرگانی بیرجند		
شرح موضوع	با عنایت به ابلاغ بخشنامه جامع معدنی ویرایش ۱۴۰۳- نامه شماره ۳۰۹۳۸۹۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۷ وزات صمت، در ماده ۱۹ این بخشنامه آمده است: موارد ذیل جهت رعایت در برگزاری مزایده در محدوده های اکتشافی و درخواست های اکتشاف ابلاغ می گردد: الف) الزام به اخذ موافقت حداقل ۵۰٪ از محدوده و سایر موارد مندرج در بخشنامه های مورد اشاره صرفا متوجه اداره کل استان و قبل از مزایده بوده و عدم انجام این مراحل ضمن اینکه تخلف استان از انجام دستورالعمل بشمار می رود. اما محدودیتی را متوجه متقاضی نمی نماید و استان ها موظف به صدور پروانه اکتشاف در هر سطح موافقت شده می باشند. ب) از تاریخ این بخشنامه انجام مزایده جدید برای کلیه محدوده های اکتشافی و درخواست های اکتشافی متوقف بوده و کلیه این محدوده ها با پیگیری دفتر تخصصی اکتشاف به لایه "تعیین تکلیف" منتقل می گردند. این بند شامل مزایده های جاری پروانه های اکتشاف نبوده و استان ها می توانند به صلاحدید خود مزایده های جاری این پروانه ها را متوقف و یا ادامه دهند. اما پس از انجام مزایده در صورت عدم وجود متقاضی این پروانه ها هم به لایه مذکور منتقل خواهند شد. ج) وفق ماده ۲۵ آیین نامه اجرایی قانون معادن کلیه استان ها موظفند بلافاصله نسبت به تنظیم صورتجلسه برآورد میزان عملیات اکتشافی انجام شده مورد تأیید براساس طرح اکتشاف مصوب و مستندات مربوط درخصوص پروانه های اکتشافی لایه "تعیین تکلیف" خود اقدام و گزارشات خود را درخصوص لزوم ادامه عملیات اکتشافی و یا عدم لزوم ادامه این عملیات به دفتر اکتشاف ارسال نمایند. عدم دریافت این گزارشات تا پایان آذرماه ۱۴۰۳ به معنی آن خواهد بود که از نظر کارشناسی اداره کل مربوطه ادامه عملیات اکتشافی در این محدوده ها ضرورت ندارد و لذا این محدوده ها پس از این تاریخ جهت انتقال به لایه آزادسازی در دفتر اکتشاف با برگزاری جلسه متشکر با ادارات استانی تعیین تکلیف خواهند شد. دفتر اکتشاف موظف است تا تاریخ مذکور بصورت ماهانه گزارش پروانه های اکتشافی موجود در لایه تعیین تکلیف را به استان ها ارسال و ضمن اخطار آزادسازی اعلام نظر استان ها را در خصوص محدوده های باقیمانده درخواست نماید.		

از این رو طبق بند (ب) این بخشنامه، کلیه مزایده‌های جدید برای محدوده‌های اکتشافی متوقف و می‌بایست از طریق دفتر تخصصی اکتشاف به سامانه «تعیین تکلیف» منتقل شود. همچنین مطابق بند (ج) این بخشنامه، ادارات کل استان‌ها موظف بودند حداکثر تا پایان آذر ۱۴۰۳ با تنظیم صورتجلسه برآورد عملیات اکتشافی (مطابق ماده ۲۵ آیین‌نامه اجرایی قانون معادن) و ارسال گزارش به دفتر اکتشاف، نسبت به آزادسازی محدوده‌های غیرضرور اقدام نمایند. با این حال، علیرغم گذشت ۶ ماه از مهلت مقرر، حدود ۱۴۰۰ محدوده معدنی در سامانه کاداستر بلا تکلیف مانده‌اند. که این وضعیت ناشی از: ۱- تفسیر نادرست ماده ۲۶ آیین‌نامه سبب گردید تا بسیاری از درخواست‌ها و پروانه‌های اکتشاف فاقد ذخیره قطعی معدنی بودند در لایه مزایده قرار گیرند در حالیکه مزایده به طور مشخص در قانون معادن برای ذخایر اثبات شده معدنی است ۲- نواقص اجرایی ماده ۸۳ آیین‌نامه مذکور در واگذاری محدوده‌های فاقد متقاضی (به‌ویژه عدم تطابق نوع ماده معدنی مزایده‌شده با نیاز متقاضیان جدید. که پیامدهای فوق شامل اختلال در جذب سرمایه‌گذاری، مراجعه مکرر سرمایه‌گذاران به مراجع ذی‌ربط به دلیل عدم شفافیت و نقض برنامه هفتم توسعه در بخش معدن در تکلیف به رشد ۱۳ درصدی معادن می‌باشد.	
- عدم اجرای ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی علی‌رغم ابلاغیه شماره ۳۰۹۳۸۹۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۷ - با عدم اجرای ماده مذکور مشکل انجماد اراضی مستعد استان همچنان باقی می‌ماند. - عدم امکان جذب سرمایه‌گذاری در بخش معدن و مراجعه مکرر سرمایه‌گذاران به مراجع ذی‌ربط به دلیل عدم شفافیت - عدم امکان تحقق رشد ۱۳ درصدی بخش معدن در برنامه هفتم توسعه	ایرادات و مشکلات مطروحه
احمد پروین، رئیس کمیسیون معدن اتاق بازرگانی بیرجند، با اشاره به اینکه محور اصلی بحث، نحوه اجرای ماده ۱۹ «بخشنامه جامع معدنی» است، گفت: ماده ۱۹ این بخشنامه تصریح می‌کند درخواست‌های اکتشافی موجود در لایه مزایده می‌بایست هرچه سریع‌تر تعیین تکلیف شده و به مرحله آزادسازی وارد گردند. پروین در ادامه افزود: مبنای این تأکید، همان اصولی است که پیشتر بارها در جلسات مورد بحث و پیگیری قرار گرفته است. رئیس کمیسیون معدن اتاق بازرگانی بیرجند با اشاره به اینکه اساساً درخواست‌های اکتشافی هیچ‌گونه مبنای قانونی برای ورود به فرآیند مزایده ندارند، گفت: برداشت نادرستی که در سال ۱۳۹۲ از ماده ۲۶ آیین‌نامه اجرایی قانون معادن صورت پذیرفت، منجر به این اشتباه شد که درخواست‌های اکتشاف نیز مشمول مزایده‌های طولانی‌مدت گردند؛ امری که پیامدهای نامطلوبی به همراه داشته و اکنون شاهد آن هستیم که طبق آمار اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان، بالغ بر ۱۴۰۰ محدوده در لایه مزایده بلا تکلیف مانده‌اند. همچنین بر اساس اعلام این اداره کل، ۷۳۷ مورد از این محدوده‌ها مرتبط با درخواست‌های اکتشافی هستند. پروین در ادامه با اشاره به اینکه در قانون معادن، هر جا سخن از مزایده به میان آمده، مقصود «ذخایر معدنی» مشخص بوده است، نه صرفاً زمین، گفت: متأسفانه در سال‌های ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴، بدون توجه به صلاحیت‌های فنی و مالی متقاضیان، هر فردی به تشخیص شخصی خود اقدام به ترسیم محدوده‌هایی نمود که یا پیگیری نشدند و یا امکان پیگیری نداشتند. لذا با انقضای مهلت‌های قانونی، این محدوده‌ها به اشتباه وارد	جمع‌بندی جلسه کارشناسی به تاریخ ۱۴۰۴/۰۴/۰۸

لایه مزایده شدند. پروین با اشاره به اصلاح ماده ۲۶ آیین نامه اجرایی گفت: خوشبختانه در شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی ملی، حذف و یا اصلاح ماده ۲۶ آیین نامه اجرایی قانون معادن به تصویب رسیده است. امیدواریم با عادی سازی شرایط، این مصوبه که جنبه الزامی دارد، به صورت جدی پیگیری و اجرایی گردد. با این حال، مدیریت زمان در این برهه حساس امری ضروری است. موضوع آزادسازی محدوده‌ها از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار بوده و همسو با شعار سال است. لذا تامل در این امر، به واقع به مانعی در مسیر توسعه بخش معدن استان تبدیل شده است. رئیس کمیسیون معدن در ادامه پیشنهاداتی را مطرح نمود: اول اینکه از ظرفیت بخشنامه جامع معدنی جهت تسریع در آزادسازی این محدوده‌ها در استان حداکثر بهره‌برداری صورت پذیرد. این مهم در سطح استان قابل اجرا و پیگیری است. در صورت نیاز به تصویب مصوبه‌ای خاص در این راستا، اقدامات لازم انجام خواهد شد. چنانچه مانع یا ابهامی وجود دارد، بررسی و رفع آن توسط دستگاه‌های متولی امری ضروری است. پروین در ادامه افزود: با عنایت به این که سهم استان خراسان جنوبی در واقع ۹ درصد از مساحت کشور است، لکن متأسفانه ۸۰ درصد این عرصه‌ها، بلوکه بوده و به دلیل محدودیت‌های قانونی و کاربردی، قابلیت بهره‌برداری معدنی را ندارند. حال پرسش اینجاست: با توجه به این شرایط، چگونه می‌خواهیم به هدف رشد ۱۳ درصدی بخش معدن مندرج در برنامه هفتم دست یابیم؟ نخستین گام، فراهم سازی زیرساخت‌های اکتشافی است تا محقق شدن این رشد ۱۳ درصدی امکان پذیر گردد. بدیهی است که همه موافق این ضرورت هستند. پروین در پایان افزود: در حال حاضر در استان پهنه‌ای برای واگذاری وجود ندارد و ما پذیرفته‌ایم که سازوکار می‌بایست اصلاح گردد، لکن در شرایط کنونی و با توجه به ضرورت‌های فوری اعم از: اشتغال‌زایی برای جوانان، مواجهه با تحریم‌ها و الزام به اجرای استراتژی جایگزینی معدن به جای نفت مطابق رهنمودهای مقام معظم رهبری و نیز تحقق رشد ۱۳ درصدی بخش معدن مندرج در برنامه هفتم توسعه، ضروری است نواقص قانونی و اجرایی اصلاح شوند.

مجتبی محمدی، عضو هیأت مدیره خانه معدن استان با اشاره به چالش‌های ناشی از فرآیند آزادسازی محدوده‌های معدنی در استان، گفت: ثبت حدود ۲۵۰ کیلومترمربع از عرصه‌ها بدون پیگیری فرآیندهای بعدی، منجر به رهاسازی عملیاتی این محدوده‌ها گردیده است. وی در ادامه افزود: این امر متأسفانه به ایجاد مالکیت‌های فرضی انجامیده؛ چراکه محدودیت‌های مالکیتی غیرواقعی بر این پهنه‌ها تحمیل شده است. محمدی در ادامه افزود: در صورت تداوم رویه فعلی در آزادسازی، شاهد تکرار پیامدهای زیر خواهیم بود:

۱. ایجاد اختلال در توسعه فعالیت‌های معدنی

۲. تشدید مشکلات حقوقی ناشی از مالکیت‌های فرضی

۳. تحمیل بار مالی و اجرایی به دستگاه‌های نظارتی

وی در پایان افزود: لذا تعریف سازوکار نظام مند و کارآمد در فرآیند آزادسازی امری اجتناب‌ناپذیر است. الگوی موفق این امر را می‌توان در رویکرد سال ۱۳۹۲ مشاهده نمود که طی آن آزادسازی با سهولت قابل توجهی محقق گردید و فاقد پیامدهای حقوقی و اجرایی نامطلوب کنونی بود.

غلامرضا نوروزی، نائب رئیس سازمان نظام مهندسی معدن استان با اشاره به اینکه مباحث مزایده و آزادسازی دو مقوله به ظاهر متعارض هستند، گفت: نقطه نظر اینجانب درباره مزایده مبتنی بر سه رویکرد است:

نخست، رویکرد سلبی محروم‌سازی افراد فاقد صلاحیت از مزایده که توسط وزارت صمت، سازمان زمین‌شناسی و نظام مهندسی اتخاذ شده، اما تجربه نشان داده این روش ناکارآمد است. دوم، رویکرد محدودسازی دسترسی که آن نیز محکوم به شکست بوده است. سوم، رویکرد پیشنهادی اینجانب که مبتنی بر طراحی سازوکار بازدارنده ذاتی است تا افراد فاقد صلاحیت اساساً تمایلی به شرکت در مزایده نداشته باشند. وی در ادامه افزود: مسئله بنیادین تضاد مواد قانونی است، به‌ویژه تناقض میان ماده ۱۹ (مستلزم احراز ذخیره) و تبصره ۱ ماده ۲۶ (مجوز واگذاری حتی در مراحل اولیه اکتشاف) که منجر به چرخه معیوب اداری می‌شود. همچنین فرآیندهای طولانی استعلام نه تنها حق ایجاد نمی‌کند، بلکه موجب تعلیق غیرضروری پروژه‌ها می‌گردد. این در حالی است که بند (ج) ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی با وجود اشاره به «عدم لزوم ادامه اکتشاف»، فاقد سازوکار شفاف برای طبقه‌بندی دلایل آن (مانند تکمیل پروژه، عدم توجیه فنی، خطای درخواست یا بن‌بست فنی) است. نوروزی ادامه داد: راهکار اساسی، بازنگری یکپارچه فصل مزایده (شامل کلیه مواد و تبصره‌های مرتبط) و تدوین پکیج واحد بومی‌سازی شده است. در کنار آن، ساماندهی فرآیند آزادسازی با اولویت‌های مشخص ضروری می‌باشد. وی با اشاره به مصوبات شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی در سطح ملی گفت: مصوبات شورای ملی (مانند بخشنامه جامع معدنی ۱۴۰۲) به‌رغم جایگاه بالادستی، به دلیل نواقص نگارشی و عدم پیگیری وزارت صمت، عملاً بی‌اثر مانده‌اند. همچنین هرگونه آزادسازی منوط به اجرای اصلاحیه تبصره ۱ ماده ۲۶ آیین نامه اجرایی است؛ در غیر این صورت شاهد تکرار دور باطل اداری و افزایش بار کاری استان‌ها خواهیم بود. وی در پایان افزود: در عمل، اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان می‌بایست گزارشی حاوی آمار دقیق محدوده‌های مشمول بند (ج) ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی، تحلیل عملکرد منابع طبیعی در موافقت/مخالفت با درخواست‌ها و آسیب‌شناسی اجرای ماده ۲۴ مکرر ارائه نماید همچنین در سطح ملی نیز پیگیری دو محور حیاتی الزامی است: نخست، اجرای کامل ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی (شامل کلیه بندها) و دوم، اصلاح فوری تبصره ۱ ماده ۲۶ آیین نامه اجرایی قانون معادن در شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی. لذا هدف نهایی خروج از چرخه‌های معیوب و تبدیل آزادسازی به ابزاری برای توسعه پایدار معادن و افزایش پروانه‌های بهره‌برداری است.

آزاده خلوصی، نماینده اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان با اشاره به ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی و چالش‌های اجرایی پیش روی آن گفت: علی‌رغم تلاش این اداره کل برای تعیین تکلیف محدوده‌ها، عدم شفافیت در شیوه اجرا منجر به مشکلاتی گردید. وی در ادامه افزود: فرآیند مزایده با مجوز شفاهی عملیاتی گردید، که پس از نامه رسمی مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۲۷ وزارتخانه، این روند ادامه پیدا کرد و مسئولیت آن به استان‌ها محول گردید. خلوصی با اشاره به تفسیر ایجاد حق از سوی وزارتخانه افزود: چالش کنونی در خصوص ازدیاد محدوده‌های مزایده‌ای به علت تفسیر وزارتخانه از مفهوم "ایجاد حق" است. لذا بر اساس بخشنامه وزارت متبوع انجام استعلام از دستگاه‌های اجرایی برای متقاضی حق قانونی ایجاد می‌نماید، این تفسیر حتی در صورت انصراف متقاضی در صورت آزادسازی مستقیم محدوده را ناممکن ساخته و واگذاری را منحصرأ از طریق مزایده الزامی می‌نماید. خلوصی در ادامه به بیان پیامدهای این سیاست به شرح ذیل پرداخت:

- انباشت ۵۰۰-۶۰۰ محدوده معدنی نیازمند مزایده که تکمیل اعلام‌های ماده ۲۴ و پاک‌سازی حقوقی آن‌ها عملاً غیرممکن است. - آزادسازی های گسترده منجر به ثبت تعداد زیادی محدوده در بازه زمانی کوتاه بدون در نظر گرفتن مسائل فنی می گردد که منجر به بهره برداری نمی شود. نماینده اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان با اشاره به ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی و با توجه به عدم اجرای بند پایانی آن (تعیین تکلیف محدوده‌ها تا پایان آذر ۱۴۰۴ توسط وزارتخانه)، گفت: ضروری است مصوبه شورای اصلی بر اجرای کامل این ماده تأکید نماید. همچنین تأکید می‌شود که آزادسازی محدوده‌ها صرفاً از مجرای وزارتخانه امکان‌پذیر بوده و نقش استان‌ها صرفاً در حد اعلام فهرست محدوده‌های واجد شرایط است. در نهایت، ضعف ضمانت اجرایی بخشنامه جامع معدنی، نیازمند اصلاح فوری می‌باشد. محمد خراشادی زاده، نماینده اداره کل بازرسی استان ضمن تأکید بر ضرورت آزادسازی محدوده های معدنی که به لحاظ ضوابط قانونی امکان آن فراهم می باشد عنوان داشت: با عنایت به مرتفع شدن محدودیت مقرر در بند "ب" ماده (۱۹) بخشنامه جامع معدنی از ناحیه وزارت صنعت، معدن و تجارت در حال حاضر اقدامی از ناحیه مراجع استانی متصور نبوده (مکاتبه شماره ۴۶۰۳۹۸۵ مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۲۷) و ضرورت دارد نقطه نظرات و پیشنهادهای ارائه شده در سطح ملی مورد پیگیری قرار گیرد.	
- مقرر گردید اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان در بازه زمانی یک هفته از تاریخ برگزاری جلسه، گزارشی کامل در خصوص تعداد محدوده های بلوکه شده و محدوده های مزایده ای به اتاق بازرگانی استان ارسال نماید. - پیگیری جهت اجرای کامل ماده ۱۹ بخشنامه جامع معدنی در سطح ملی از طریق شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی و وزات صمت	پیشنهادهات
- فرم درخواست طرح موضوع کمیسیون معدن اتاق بازرگانی بیرجند - مکاتبه وزارت صمت درخصوص ابلاغ بخشنامه جامع معدنی ویرایش ۱۴۰۳- نامه شماره ۳۰۹۳۸۹۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۷ - دستورالعمل مربوط به تکالیف موضوع آیین نامه اجرایی قانون معادن مصوب ۱۳۹۲/۰۴/۱۱- ویرایش نهایی ۱۴۰۳ - پیوست های دستورالعمل مربوط به تکالیف موضوع آیین نامه اجرایی قانون معادن مصوب ۱۳۹۲/۰۴/۱۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی ویرایش نهایی ۱۴۰۳ - مکاتبه وزارت صمت درخصوص صدور پروانه اکتشاف در محدوده های موضوع ماده - نامه شماره ۲۸۲۹۹۷۱ مورخ ۱۴۰۳/۰۳/۰۸ - مکاتبه وزارت صمت درخصوص محدوده های پروانه اکتشاف و درخواست اکتشاف مشمول مزایده - نامه شماره ۴۶۰۳۹۸۵ مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۲۷ - مکاتبه رئیس اتاق بازرگانی بیرجند خطاب به رئیس کمیسیون معدن اتاق بازرگانی ایران- نامه شماره ۱۴۰۴/۱۰۶۳/الف مورخ ۱۴۰۴/۰۲/۲۷ - مکاتبه رئیس اتاق بازرگانی بیرجند خطاب به مدیرکل صمت استان - نامه شماره ۱۴۰۴/۱۰۶۴/الف مورخ ۱۴۰۴/۰۲/۲۷	فهرست مستندات و مدارک پشتوانه